

**Przypadkowe pozyskiwanie informacji
o literaturze naukowej.
Inne spojrzenie na jakość systemów
informacyjnych dla naukowców**

Remigiusz Sapa
Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa UJ

Plan wystąpienia

- Co to jest przypadek (w kontekście oceny systemów informacyjnych dla naukowców)?
- Standardowe i holistyczne podejście do oceny systemów informacyjnych
- Zdolność do sprzyjania przypadkowemu pozyskiwaniu informacji jako kryterium oceny systemów – problemy i kierunki badań

Dlaczego warto badać przypadkowość w pozyskiwaniu informacji naukowej?

- Rola niespodziewanych odkryć w nauce
- Myślenie kreatywne
- Równoległość procesów zachodzących przy okazji poszukiwania informacji

Poszukujący wie dokładnie, czego i gdzie szukać, ale to, czy i ile informacji znajdzie, nie do końca zależy od jego działań lub nie jest w stanie dostrzec takiej zależności, a tym samym korygować swojego postępowania w celu osiągnięcia lepszych wyników

(przypadek grzybiarza)

Pozyskanie informacji w efekcie działań, których bezpośrednim celem nie było zdobywanie żadnych konkretnych informacji

(gotowość do absorpcji)

Pozyskanie informacji w wyniku jej świadomego poszukiwania, ale przy nieprecyzyjnym zdefiniowaniu cech poszukiwanej informacji lub braku stosownych umiejętności

(szczęśliwy traf, monitorowanie środowiska)

Pozyskanie informacji w wyniku działania, którego celem było świadome i celowe poszukiwanie innych informacji

(napotykanie informacji)

Wyznacznikiem przypadkowości jest brak celowego dążenia

Przypadek – zrzączenie losu czy konsekwencja świadomych działań?

- Poziom **konkretnej** informacji
– jej pozyskanie ma faktycznie charakter niezamierzony, a potrzeba informacyjna nie jest obecna („aktywna”) w świadomości podmiotu poszukującego
- Poziom **strategii** pozyskiwania informacji
– przypadek z natury rzeczy jest zaprzeczeniem celowego działania, ale samo dążenie do przypadków może mieć charakter celowy

Czynniki uzależniające występowanie przypadkowego pozyskiwania informacji

- Strategia i charakter podmiotu pozyskującego informacje
- Cechy środowiska (systemu), w którym to zjawisko ma zachodzić

Podójście standardowe do oceny systemów

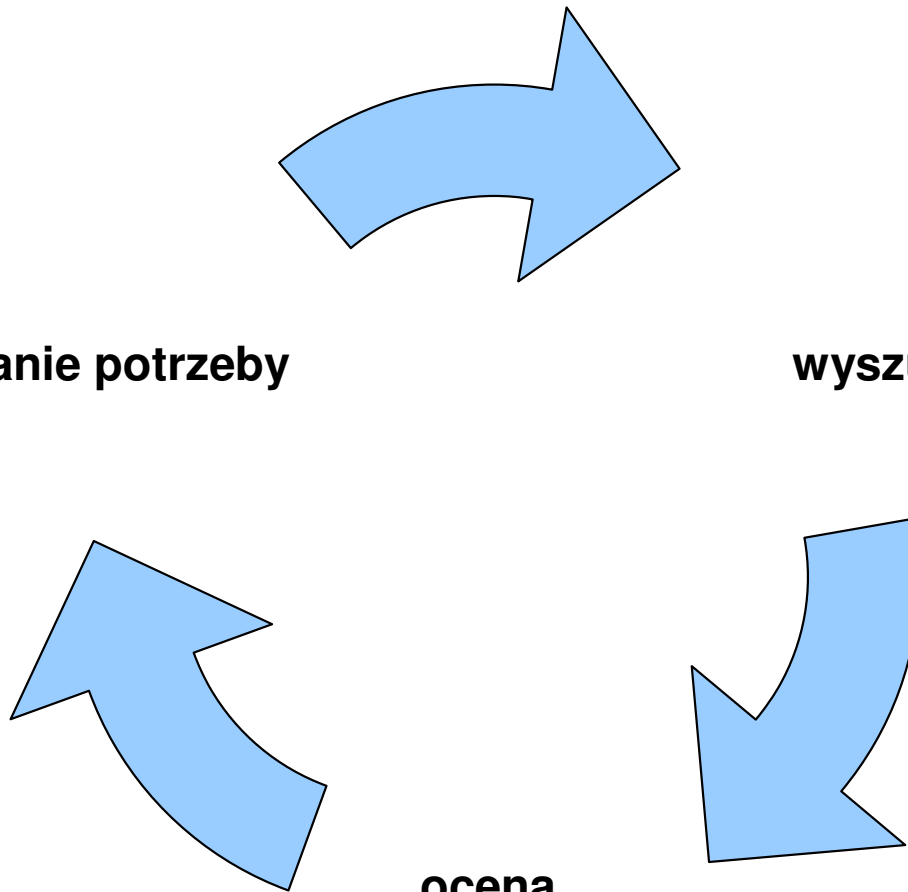
- Założenie o świadomym i celowym działaniu poszukującego informacji:
  - wie, że szuka informacji
  - wie, co chce znaleźć
- Jednoznacznie zdefiniowana potrzeba informacyjna jako punkt odniesienia dla dokonywania ocen systemów informacyjnych
- Precyzja i kompletność wyszukiwania jako kryteria oceny

Podójście standardowe do oceny systemów

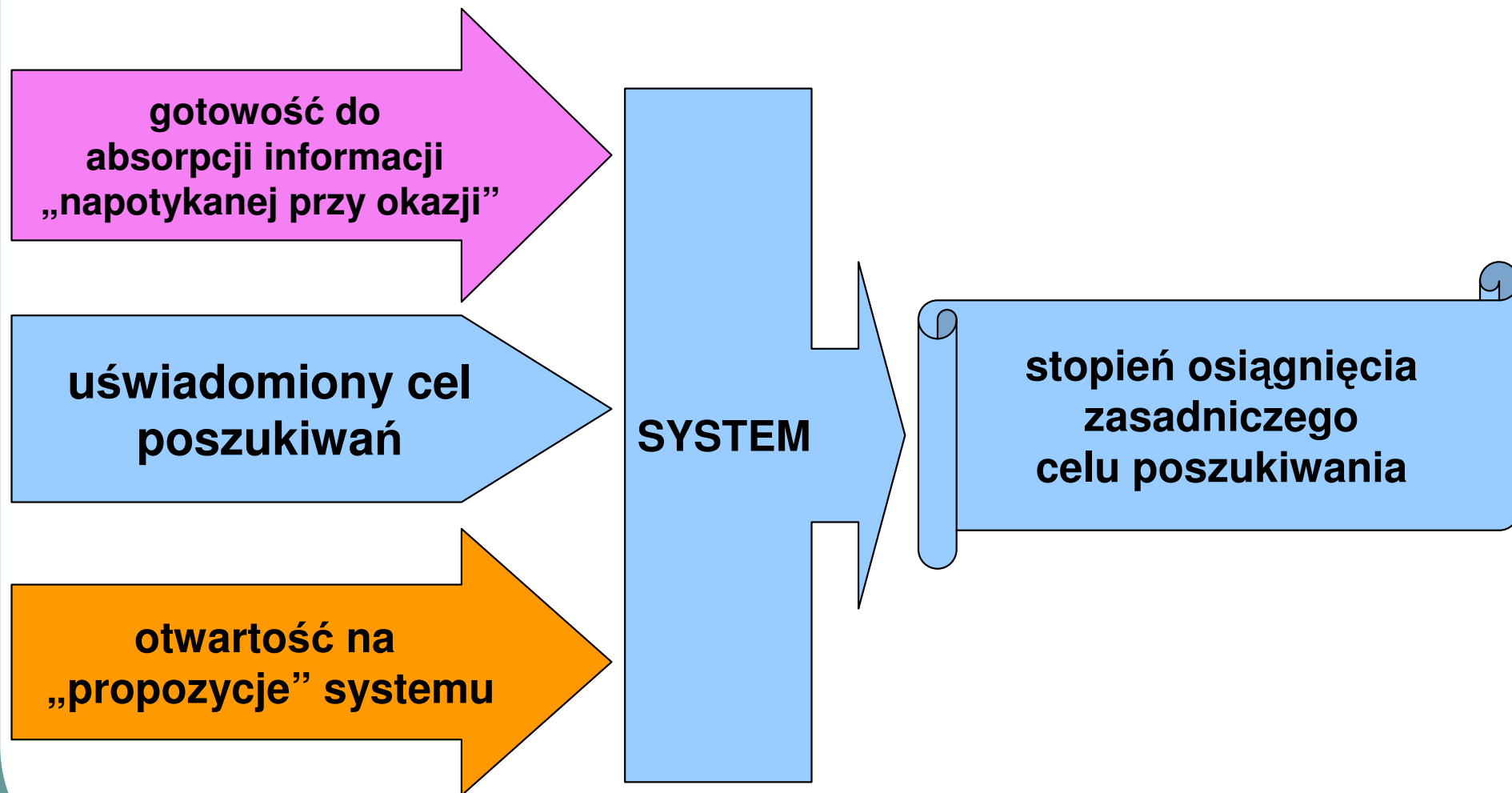
zdefiniowanie potrzeby

wyszukiwanie

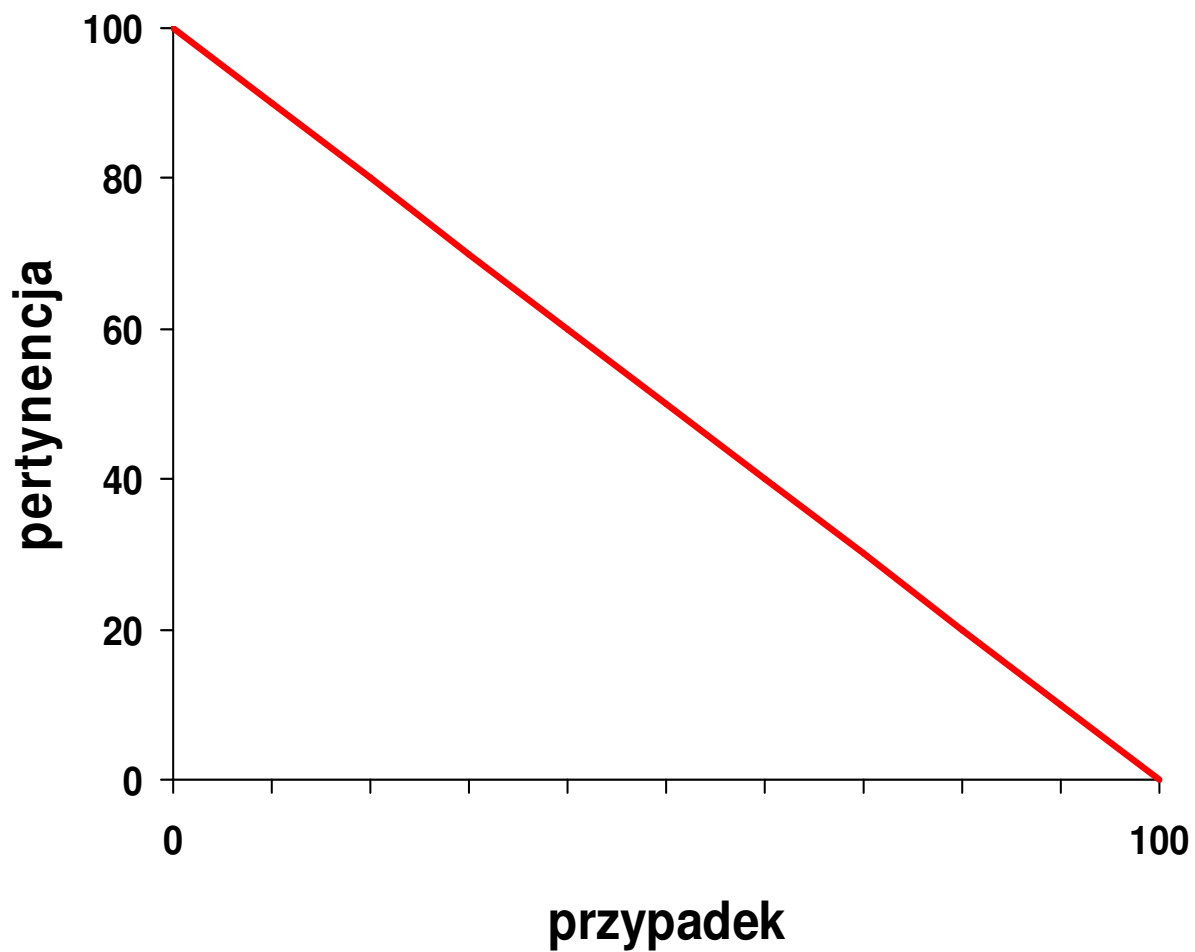
**ocena
wyników**

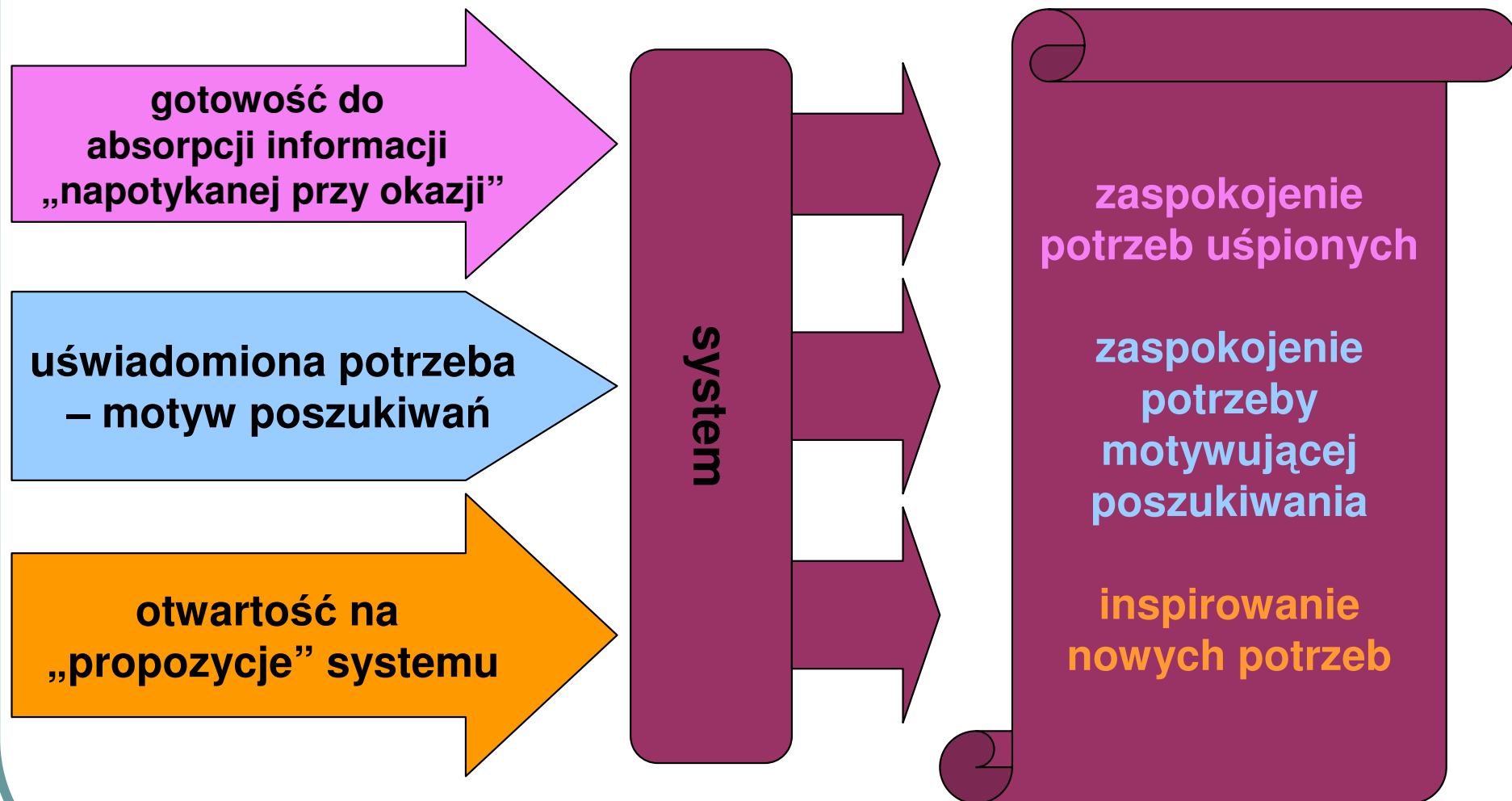
Podójście standardowe – zawężenie pola oceny

Pertynencja versus przypadek

Podejście holistyczne – rozszerzenie obszaru oceny

Zdolność do sprzyjania przypadkowemu pozyskiwaniu informacji jako kryterium

Ilość prezentowanych przez system informacji spoza głównego nurtu poszukiwań prowadzonych przez użytkownika (a zatem mogących być przypadkowo odkrytymi)

Problem:

Jak wyznaczyć optimum dla różnych systemów, sytuacji i użytkowników?

Zdolność do sprzyjania przypadkowemu pozyskiwaniu informacji jako kryterium

Jakość prezentowanych przez system informacji spoza głównego nurtu poszukiwań (wpływ na proces poznawczy naukowca)

- informacje nic nie wnoszące do znajomości literatury przez naukowca
- uzupełniające tę znajomość
- lub inspirujące przewartościowania dotychczasowego sposobu myślenia czy kierujące zainteresowania naukowca na zupełnie nowe tory

Kierunki badań

- Badanie potencjału systemów w zakresie sprzyjania przypadkowemu pozyskiwaniu informacji – czyli badanie oferty systemów, a nie tego, co z tą ofertą zrobią naukowcy
- Badanie wybranych grup naukowców i ich subiektywnej percepcji zdolności systemów do wspierania tej formy pozyskiwania informacji

**Przypadkowe pozyskiwanie informacji
o literaturze naukowej.
Inne spojrzenie na jakość systemów
informacyjnych dla naukowców**

Remigiusz Sapa
Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa UJ